

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

25. mai 2020

Veien ut av krisa

Innspill til økonomiske tiltak fra YS

I revidert nasjonalbudsjett for 2020 varsler regjeringen en proposisjon som vil komme i slutten av mai. Det vil være en "...proposisjon med ytterligere økonomiske tiltak, inkludert vurderinger av hvordan vi bør justere og avvikle enkelte tiltak. Hovedtema i proposisjonen vil være veien ut av krisen for norsk økonomi, herunder hvordan vi kan fremme kompetanseutvikling og omstilling samtidig som vi bidrar til at permitterte og ledige kommer tilbake i jobb."

YS har til sammen 225 000 medlemmer, fra alle sektorer i økonomien. Vårt samlede erfaringsgrunnlag når det gjelder de økonomiske konsekvensene av krisen er derfor bredt og sammensatt. Vi har også flere perspektiver på hva som vil være nødvendige grep for å ta økonomien ut av krisa på en hensiktsmessig måte. Her er våre krav til utformingen av proposisjonen som er varslet fra Regjeringen 29 mai.

YS forventer en langvarig lavkonjunktur med vedvarende høy ledighet, men er opptatt av at krisen ikke blir dypere eller mer langvarig enn nødvendig. Støttepakkene må utformes klokt, og myndighetene må ta i bruk et bredt spekter av virkemidler for å stimulere økonomien. Samfunnsøkonomisk lønnsomme offentlige investeringsbeslutninger bør fremskyndes. Regjeringen må vurdere å utnytte handlingsrommet i reguleringen av bankene for å sikre tilgangen på kreditt.

Partssamarbeid har de siste månedene vist seg som et uvurderlig verktøy for problemløsning og koordinering. Det bør vi i tiden som kommer fortsette å spille på, og videreutvikle.

Handlingsrommet som oppstår i kjølvannet av denne krisen må benyttes godt. Ledige ressurser bør anvendes til å fremskynde grønn omstilling, og til en koordinert satsing på teknologi og kompetanse.

I dette brevet tar vi til orde for en aktivitets- og sysselsettingsfremmende politikk. Stønader og subsidier på en måte som bidrar til arbeid og verdiskaping. Vi er også opptatt av at myndighetene må sikre aktivitet og sysselsetting gjennom investeringer som dekker vårt behov for omstilling: i kompetanse, teknologi og det grønne skiftet. Spesielt utsatte næringer, som reiseliv og transport, vil fortsatt trenge krisetiltak, og kommuneøkonomien må sikres bedre.

En aktivitetsorientert stønads- og subsidiepolitikk

YS mener at det vil være behov for å kompensere arbeidstakere og bedrifter som er rammet av krisen også i året som kommer. I tiden vi har foran oss er det imidlertid viktigere enn det var i månedene vi har bak oss, å utforme stønadene og subsidiene på en måte som mobiliserer til aktivitet og verdiskaping.

- Etablere en lønnssubsidieordning, som supplement til permittering. Følgende prinsipper bør gjelde for en lønnssubsidieordning:
 - Ordningen med lønnstilskudd bør være attraktiv å velge fremfor permitteringer for bedrifter som er i stand til å opprettholde noe virksomhet og/eller relevante opplæringsprogrammer for de ansatte.
 - Lønnstilskudd bør samtidig ikke brukes i virksomheter som egentlig har midler til å finansiere lønnskostnadene sine selv.
 - Lønnstilskuddsordningen bør ikke bidra til å svekke bedrifters insentiv til å øke/opprettholde salgsinntektene sine
 - Lønnstilskuddsordningen bør heller ikke bidra til at mange ansatte blir gående for lenge i stillinger hvor de ikke produserer varer og tjenester med markedsverdi

Se detaljert forslag og drøfting i Vedlegg 1.

- Varigheten på permitteringsperioden bør i tillegg utvides ut året, for å ivareta virksomheter og bransjer hvor etterspørselen uteblir fullstendig.
- Den midlertidige kompensasjonsordningen for faste kostnader til bedrifter gir i dag bedrifter insentiver til lavere aktivitet og omsetning. Terskelverdien på 30 prosent omsetningsfall er spesielt utfordrende. Dersom kompensasjonsordningen for faste kostnader skal videreføres over sommeren er det avgjørende at den omformes. Alternative løsninger kan være:
 - å betinge rett til støtte sent i stønadsperioden utelukkende på omsetningsfallet tidlig i perioden.
 - å la en bransjens gjennomsnittlige omsetningsfall, eller konkurrerende bedrifters omsetningsfall, bestemme bedriftens rett til støtte.
- Arbeidsgivers lønnsplikt ved starten av en permitteringsperiode bør umiddelbart økes fra to til fem dager, og myndighetene bør kontinuerlig vurdere ytterligere forlengelse.
- Myndighetene bør slå fast at permitteringer ikke er et egnet virkemiddel for offentlig sektor
- Velferdssektoren må settes i stand til å håndtere disse ordningene, samt den store mengden arbeidssøkere. NAV må tilføres tilstrekkelige midler til å drive god oppfølging av arbeidssøkere, og til arbeidsmarkedstiltak.
- Unge mennesker, som sliter med å finne fotfeste i et trangt arbeidsmarked må sikres rask og nødvendig bistand, før skadevirkningene av ledigheten blir for store.
- Fortrinnsretten til gjeninntredelse i tapt stilling må økes fra ett til to år.
- Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet må økes, slik at ikke useriøse bedrifter vokser og tar over markedsandeler under krisa. Innsatsen må rettes både mot å avdekke kriminalitet og useriøsitet, og å ansvarliggjøre bestillere av tjenester fra utsatte sektorer. Kontroll- og tilsynsetatene må styrkes. Det samme må samarbeidsflatene mellom myndigheter og partene i arbeidslivet i arbeidet for et trygt og ryddig arbeidsliv.

Fremme aktivitet og sysselsetting gjennom investering i omstilling

I denne krisa ligger det et potensielt momentum for omstilling til et mer produktivt arbeidsmarked og bærekraftig næringsstruktur. Ledig kapasitet i økonomien gir handlingsrom til å få fart på omstilling vi vet vil komme. YS mener at dette bør utnyttes til fulle.

Investering i kompetanse.

- Antall studieplasser innen fagskole og høyskoler/universitet må økes for å imøtekomme økningen av kvalifiserte søkere. YS mener at økningen som ligger i Regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett er for lavt, og støtter opposisjonspartiernes forslag til ytterligere økning i antall fagskoleplasser.
- Tilbudet på nettbasert fagskoleutdanning må økes, slik at flere kan kombinere kompetanseløft med jobb.
- Universiteter, høyskoler, fagskoler og videregående skoler må få midler og insentiver til å tilby kortvarig kompetansegivende og modulbasert opplæring. Opplæring må også kunne tilbys digitalt.
- Kompetansehevede tiltak må ha en form som gjør dem attraktive og tilgjengelige for arbeidstakere innenfor alle utdanningsnivåer. Alle arbeidstakere må ha mulighetene til å ta del i kompetanseutviklingen.
- Det bør bevilges ytterligere midler til kompetanseprogrammet og opprette flere bransjeprogram. Bransjeprogrammene bør samlet sett favne alle utdanningsgrupper.
- Myndighetene må forlenge muligheten til å motta dagpenger samtidig som man tar etter- og videreutdanning ut året. Åpning for dette fram til 1. september er for kortvarig. YS støtter prinsippet om at utdanning som hovedregel ikke skal finansieres av dagpenger, men i den prekære situasjonen vi er i nå er det viktig å gi en reell mulighet til studier på dagpenger.
- Kompetansetilskuddsordninger til virksomheter bør utvides. Vi trenger en sterkere prioritering av arbeidslivet som læringsarena.

Investere i ny teknologi

- Det må prioriteres investerings- og driftsmidler som gjør at utdanningsinstitusjoner, offentlige virksomheter og etater kan videreføre den gode trenden vi har sett på digitalisering og effektivisering de siste månedene.
- Offentlige virksomheter må settes i stand til å iverksette og framskynde planlagte samfunnsøkonomisk lønnsomme IKT-prosjekter

Investering i det grønne skiftet

- Myndighetene må fremme utslippsreduserende investeringer i industri, transport og bygninger.
- Innen olje og gass må man sikre insentiver for å få opp andelen fornybarprosjekter som kan bidra til å fase bransjen over på et klimanøytralt spor som i framtiden vil bidra til at Norge kan etablere et maktsenter for fornybar energi på norsk sokkel. CCS og hydrogenfabrikk på Mongstad er store satsing prosjekter som vil dreie industrien i en grønnere retning.
- Det er nødvendig med satsingen innen nye vekstområder som havbruk, havvind, grønn skipsfart og klimateknologi.
- Avgiftsregimet knyttet til klima- og miljø bør gjennomgås med sikte på at statens inntekter på dette feltet går til å finansiere gode og lønnsomme klimatiltak.

- Regjeringen må komme med forslag knyttet til karbonfangst og lagring allerede nå.

Spesielle tiltak for reiseliv og transport

Effekten av koronapandemien traff reiseliv og deler av transportsektoren først. Det er således disse bransjene som har hatt størst tap og der de negative konsekvensene kan komme til å vare lengst.

- Krisen i luftfart er på langt nær over, og de økonomiske virkningene for norsk luftfart forsterkes kraftig i omfang og varighet som følge av regjeringens nylig oppdaterte videreføring av reise- og smittevernsrestriksjoner. YS mener derfor regjeringen må forberede en krisepakke 2 for denne bransjen.
- Vi har behov for et stabilt reiseliv i Norge når krisen er over. Derfor er det viktig særlig innenfor turistnæringen at staten bidrar. Utsatt moms og støtte til å betale ut feriepenger vil være nødvendige tiltak for å hindre massekonkurser i denne bransjen.
- Arbeidsgiveravgiften bør reduseres ut året for særlig hardt rammede bransjer.

Styrket kommuneøkonomi

Regjeringen viser liten vilje til å gi kommunesektoren forutsigbare økonomiske rammevilkår i en situasjon hvor koronaviruset har ført til omfattende merutgifter og mindreinntekter. Dette utfordrer kommunenes tjenestetilbud på kort sikt, men også sektorens mulighet til å bidra til å få økonomien ut av krisen. YS mener derfor at kommuneøkonomien må styrkes.

- Kommuner og fylkeskommuner skal sikres kompensasjon for inntektstap og merutgifter, og de mer kortsiktige og akutte utfordringene som vi fortsatt står i.
- Det må avsettes midler til nødvendige vedlikeholdsinvesteringer i kommunal bygningsmasse og infrastruktur; skolebygg, kirkebygg, sykehjem og vann og avløp.
- Krisen har vist oss at dagens grunnbemanning i helsesektoren ikke er tilstrekkelig. Manglende kapasiteten i helsevesenet har ført til strenge smitteverntiltak. Vi krever en økt grunnbemanning og flere heltidsstillinger i helsesektoren. Det vil opprettholde kvaliteten på tjenestene, redusere smittespredningen og dermed bidra til at behovet for en ny nedstenging av økonomien ved en eventuell ny smittebølge blir mindre.

Med vennlig hilsen

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - YS